

KÖNYVISMERTETÉSEK

6/K/72

001.814.2:656

PREY Tamásné - GERLEI Ferenc:

Közlekedési irodalomkutatás

Szerk.: Héberger Károly. - Bp. Tankönyvkiadó, 1971.

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának kiadványa.

Egyetemi segédkönyv. - 289 p.

A könyv két teljesen eltérő jellegű részből áll: a téma ismertetéséből és a felhasználásra ajánlott dokumentumok felsorolásából. A "hogyan" és a "mit" kérdésének ilyen elhatárolása helyes és indokolt.

Az első rész tulajdonképpen a vártnál többet ad. Témáját: "I. Könyvtári tájékoztatási ismeretek közlekedésmérnökök számára" rendkívül mélyen, ugyszólván könyvtárosi igényeknek megfelelően ismerteti. Az ismertetés gyakorlati, az olvasót gyakran az információ megszerzéséhez szükséges telefonszám megadásáig is tájékoztatja.

A műszaki irodalom sajátága a nem hagyományos dokumentumok egyre növekvő jelentősége. Helyes, hogy a könyv ezeknek a nem mindig megfelelően értékelt dokumentumoknak a kérdését olyan mélységgel tárja fel, mint a hagyományosakét.

Köztudomásu, hogy mint általában minden könyv, a műszaki tudományok könyvei is megkésve jelennek meg, ezért a folyóiratok jelentősége igen nagy. Ezek kérdésével talán indokolt lett volna bővebben foglalkozni, megemlítve olyan problémákat, mint pl. a folyóiratok címváltozásai, aminek következtében az évfolyamok eltérő címekkel találhatók meg, megnehezítve ezzel a keresés munkáját.

A könyv viszonylag sokat foglalkozik az ETO-val. Ez az osztályozási mód még az irodalomban egyébként járatos szakemberek előtt is nehezen érthető és éppen a közlekedés területén meglehetősen szét-szórja a fogalmakat. A szerző a konkrét osztályozás ismertetésébe, vagy olyan probléma magyarázatába, hogy mi a különbség a 625 alosztály /Szárazföldi közlekedési technika/ és a 629 alosztály /Közlekedéstechnikai - nem "közlekedési technikai" - eszközök/ között - nem bocsátkozott. A jelen sorok írója ezt nem is hiányolja, hanem bizik abban, hogy a könyvtárosok helyette kiigazodnak ezeken a kérdéseken és - eddigi tapasztalata szerint - mindezek ellenére a jövőben is megfelelően segítik majd a kutatók munkáját.

A jól megírt I. részt mindenesetre sokat segít egy nehéz kérdés megoldásában: a műszaki szakemberek nagy része jól tudja, hogy van műszaki irodalom, szeretné is igénybe venni, de először azt nem találja meg, hogy miként induljon el a feltárással, másodsor pedig nyelvi nehézségei is lehetnek. Az utóbbi esetben általában nincs tudomása arról, hogy a - sokszor nehezen - megtalált irodalom fordításban is rendelkezésre áll és itt újra megakad. A szerző mindkét kérdésre kielégítő feleletet ad és ezzel, úgy gondolom, el is érte célját.

A második rész összeállítása igen nagy, de más természetű munkát rejt magában. Az anyag nagy terjedelmének óhatatlan következménye, hogy itt-ott félreértések is akadnak benne. Az I. rész /p.27./ a Városi Közlekedési Kézikönyvet a műfaj példájaként említi. A II. részben a városi közlekedés kézikönyvei /p. 251., itt egyébként a tárgymutatóból valószínűleg kimaradt egy sor/ között nem szerepel. - A Verkehr und Technik /p. 181./ nem referálólap; a Nahverkehrspraxis /p. 183./ nem általános közlekedési, hanem kimondottan városi közlekedési folyóirat. A közúti forgalomtechnika két legfontosabb folyóirata, a Strassenverkehrstechnik /NSZK/ és a Trafik Engineering /USA/, sem az "Ut- és vasutépítés" /ma már túlzottan látszó összevonás/, sem a "Közúti közlekedés" c. fejezetben nem található. A városi közlekedés egyetlen nemzetközi tudományos egyesületének, az UITP-nek a folyóirata /Revue de l'UITP/, általános folyóiratként szerepel /p. 181/. Nincs említés az UITP egyéb kiadványairól, mint a statisztikai évkönyvekről, a kétévenként megjelenő /8-10 füzet/ kongresszusi beszámolókról és az UITP Biblio-Indexről; az utóbbi folyóiratszerűen megjelenő, annotált, igen nagy anyagot felölelő kartotékgyűjtemény. A Modern Transport /p.183./ besorolása helyes, a jelen sorok írója évtizedeken át olvasta a lapot. A hetilapként említett folyóirat havi folyóirattá alakult, majd - sajnos - megszűnt. - A MATSON-SMITH-HURD féle alapvető forgalomtechnikai könyv /p.179./ a HOBBS-RICHARDSON féle "Trafik Engineering"-gel egyetemben, ugyanígy a "Traffic engineering handbook" is a közúti közlekedésről összeállított fejezetbe tartozik, egyik sem általános közlekedési mű.

Hibák mindig előfordulhatnak. Ha a könyv olvasója az első részben elmondottak lényegét szem előtt tartja, akkor a második rész néhány félreértése nem fogja munkájában megzavarni. A könyvet - közlekedési szakirodalmunk új színfoltjaként - mindenképpen pozitívan kell értékelnünk.

/Szabó Dezső/

7/K/72

002:025.5:011

Science information sources. An international bibliography.

Appendix: A guide to Belgian sources of information.

/Tájékoztatási források gyűjteménye. Nemzetközi bibliográfia.

Függelék: Utmutató a tájékoztatás belga forrásaihoz.

Comp. Herman K. de Jaeger. Association Scientifique et Technique pour la Recherche en Informatique Documentaire. ASTRID Building. Koningin Astridlaan 89, B-9000 Ghent /Belgium/. 1972. 32 p. /ASTRID Series on Information Science No. 2/

Ez az annotált, 80 témakörben 190 címszót tartalmazó bibliográfia főleg olyan kiadványokat ismertet, melyek tudományos és műszaki tájékoztatási források rendezett jegyzékét tartalmazzák, tekintet nélkül azok jellegére. Továbbá ismertet olyan kiadványokat is, melyek megkönnyítik a tudományos információk hozzáférhetőségét. Külön súlyt kaptak a jegyzékben a nemzetközi jellegű szakosított forrásmunkák.

Az alábbi tárgyköröket tartalmazza:

Rövidítések és betűszavak - Referáló szolgáltatások - Úrkutatás - Földművelés - Építészet és építőipar - Egyesületek - Csillagászat és Asztrofizika - Hangszalagok - Bank tájékoztatási rendszerek - Bibliográfiák - Biográfiák - Biológia - Kereskedelmi kamarák - Kémia - Hivatkozó indexek - Kereskedelem - Cégek - Számítógépek - Konferenciák - Országos jogszabályok - Országos áttekintések - Szótárak - Címjegyzékek - Disszertációk - Közgazdaság - Villamosmérnöki tudományok - Elektronika - Műszaki tudományok - Futurológia - Alapítványok - Humán tudományok és Társadalomtudományok, Információelemző Központok - Tájékoztatástudomány - Műszerezés - Biztosítás - Nemzetközi Szervezetek - Latin-Amerika - Vezetés - Marketing - Orvostudomány - Metallurgia - Mikromásolatok - Bányászat - Tenger- és édesvízkutatás - Foglalkozási ágak - Hivatalos kiadványok - Csomagolás - Szabadalmak és szabványok - Folyóiratok - Gyógyszeripar - Fizika - Politikai tudományok - Fejlődő áttekintések - Kiadók - Utánnnyomások - Kutatás - Gumi- és műanyagok - Tudomány és technológia - Statisztika - Cukor - Rendszerek és módszerek - Díjszabás nomenklatura - Műszaki tájékoztatás - Textilipar - Tezauruszok - Fordítások - Függelék: Belga tájékoztatási források.

8/K/72

002.66

HEGYI Nándor:

Az iparvállalat szakmai információs rendszere.

Bp. OMKDK, 1970. 172 p.

/OMKDK Módszertani kiadványok, 31-32./

Az iparvállalatok számára ma már nélkülözhetetlen a tudományos és műszaki, valamint a piaci információk gyűjtése, felhasználása, és

ezzel párhuzamosan a vállalat saját tevékenységét, gyártmányait ismerető információk kibocsátása. Ezek jelentősége a vállalati élet minden területén érvényesül, ezért törekedni kell a megfelelő információs rendszerek kiépítésére, illetve a meglévők tökéletesítésére.

A vállalat egész tevékenységét /vezetés, irányítás, ellenőrzés, tervezés, termelés, értékesítés, pénzgazdálkodás/ átfogó információs rendszer két csoportra osztható:

1. a különböző szerveket átfogó - önálló szervezetet nem igénylő - számviteli információs rendszer;
2. külön szervezetet igénylő szakmai információs rendszer.

Az ideális helyzetet olyan komplex információs rendszer jelenti, amely e kétféle - számviteli és szakmai - információk egyidejű feldolgozását biztosítja a vállalati tevékenységek egészére kiterjedően. Az ilyen komplex rendszer megvalósításának ma még nincsenek meg a feltételei, s ez elsősorban nem a gépek hiányán, hanem a gépeket kiszolgáló szakembereken múlik.

A jelenlegi körülmények között tehát az elsődleges cél a műszaki, gazdasági és piaci információk optimális áramlását biztosító vállalati szakmai információs rendszerek kiépítése, amelyhez e tanulmány a teljességre való törekvés igénye nélkül kíván segítséget nyújtani.

A szakmai információs szervezet kialakításában több tényező játszik szerepet: ezek közül a legfontosabb a vállalat nagysága /amelyet a létszám és a termelés volumene határoz meg/, a gyártási profil, ezzel összefüggésben a termelési folyamat technológiai bonyolultsága, a vállalat gazdálkodásának bonyolultsága, a vállalat típusa /pl. termelő vagy szolgáltató, önálló üzem vagy tröszt stb./ végül a vállalaton belüli önállóság helyzete.

A nagy-, közép- és kisvállalatok információs szervezetének felépítésénél a legfontosabb feladat a különböző munkakörök tisztázása, megosztása és elhatárolása, valamint a szervezeti hovatartozás eldöntése.

A centralizált szervezet tevékenysége a bemutatott iránymodell alapján három fázisra osztható:

1. a külső környezetből származó - exogén - információk beszerzése;
2. ezek tárolása, feldolgozása és szolgáltatása;
3. a vállalaton belül keletkezett - endogén - információk gyűjtése, tárolása és szétsugárzása.

Decentralizált szervezet esetén általában az exogén és endogén információkat gondozó részlegek határozottan elkülönülnek egymástól. Sajnos igen gyakori a további differenciálódás mindkét területen belül, amely gyakran az információk áramlásának folyamatosságát akadályozza.

A szakmai információs szervezet működését egy 8-10 000 főt foglalkoztató nagyvállalat Műszaki-Gazdasági Tájékoztató Osztályának /MGTO/ példáján mutatja be a szerző. Felvázolja az osztály feladatait általában, a vezetés, az adminisztráció és végül a tényleges információs tevékenység körébe tartozó feladatokat. Az MGTO információs tevékenysége az alábbiakban foglalható össze:

célzott, szelektált tájékoztatás, kiadványi tájékoztatás, retrospektív szolgáltatások, szakfordítások külső és belső erőből, valamint a szakkönyvtári munka. Végül ismerteti a propaganda tevékenységet és a MGTO vállalaton belüli és egyéb vállalatokkal /hazai és külföldi/ való kapcsolatait, együttműködési lehetőségeit.

/Ferenczy Tamásné/

9/K/72

002.66

MERTA, Augustin:

Spolecenské aspekty komunikácie odborných informáci.

/A szakmai információcsere társadalmi vonatkozásai./

Ford. Boros Tiborné. Bp. OMKDK, 1971. 170 p.

/A Tudományos Tájékoztatás Elmélete és Gyakorlata, 17-18./

A tudományok területén kialakuló szakmai információcsere bonyolultsága és szerteágazottsága pszichológiai, szociológiai, politikai, szervezési és egyéb társadalmi tényezők egész sorával függ össze. A szerzőnek a különböző tájékoztatási központokban, vállalatok és intézmények információs és szabadalmi osztályain végzett, mintegy 15 évig tartó kutatómunkája eredményeit összegező tanulmány meghatározza az informatika tárgyát, célját, módszereit és helyét a tudományok rendszerében. A szakmai információk kommunikációjának társadalmi vonatkozásaival kapcsolatban a szociál-pszichológiai, szociológiai és filozófiai tényezőkkel foglalkozik elsősorban. Vizsgálja a tudományos kommunikáció folyamatát egyes személyek között, tudományos csoportokban és tömegszinten egyaránt. Elemzi a szakmai információk áramlásának funkcióját és mechanizmusát, a kommunikáció résztvevőit, a felhasználók igényeit, szükségleteit, az információközlés irányát, a kommunikációs csatornákat, végül néhány ismeretelméleti, etikai és szemantikai-logikai problémát.

A tudományos információs folyamat jellemzését követően felállította az információáramlás modelljét, amely lényegében a Garvey-féle vázlat módosítása egy olyan általános információterjedési és áramlási modellre, amely bármilyen tudományos információs rendszerre vagy alrendszerre érvényes. A tudományos információs rendszerek a rendszerelmélet értelmében meghatározott számú elemből épülnek fel /pl. közlési csatornák, kommunikátor, primer és szekunder információk bázisa, felhasználó stb./. Ezek között különböző összefüggések

lehetőségek /pl. felhasználók közötti kapcsolat, a felhasználó viszonya az információs forrásokhoz stb./, amelyek vizsgálatára a kibernetikai gépek fokozott alkalmazásának időszakában különös figyelmet kell fordítani.

Befejezésül a szakmai információk kommunikációjának a következő 10-20 évben bekövetkező fejlődéséről ad áttekintést, és ismerteti a Csehszlovák Akadémia Ved /Csehszlovák Tudományos Akadémia/ intézeteiben a tudományos informatika problematikájával kapcsolatban végzett empirikus kutatások eredményeit.

/Ferenczy Tamásné/

10/K/72

023.4:025.13:65.015:681.3

HORVÁTH Tibor:

Általános szervezési ismeretek könyvtárosok számára.

/Közread. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ./ Bp. Népművelési Propaganda Iroda, 1970. 88 p. /Könyvtárgépesítési füzetek 10./

/Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 42.sz./

A tájékoztatás jelentőségének növekedése, a vele szemben felmerülő igények, egy sor probléma, illetve feladat - többek között a gépesítés - mielőbbi megoldását teszik szükségessé.

Ebből kiindulva szervezte meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1970-ben a könyvtári számítógépes adatfeldolgozás témakörét felölelő tanfolyamát. Az alábbiakban ismertetett füzet az "általános szervezési ismeretek" témakörben tartott előadások anyagát foglalja össze.

A tartalmilag három fő fejezetre tagolt kiadvány első részében a "rendszer" és a "szervezet" fogalmát magyarázza, értelmezi a szerző és ismerteti egyes, a szakirodalomban található meghatározásait.

A rendszerelmélet által megfogalmazott általános meghatározásokból kiindulva a rendszerek különböző alkotóelemeit, az alrendszereket, másodlagos alrendszereket, valamint az összetett rendszereket, majd az embert is magába foglaló probléma-megoldó rendszert, a szervezetest írja körül. A szervezési munka feladatát - mint a szervezet kialakító vagy megváltoztató tevékenységet - érintve, határozza meg a szervezés tárgyaként a munkafolyamatot és azt a szervezeti struktúrát, amelyben a munkafolyamat végbemegy.

A kiadvány második részét és egyben gerincét képezik a tényleges könyvtári, illetve tájékoztatási munkákra épített és azokat példázó folyamatleírások, illetve e folyamatok tervezési módszereinek lényegre törő ismertetése.

A folyamatok elemzése előtt tisztázni kell a mennyiségi, anyagi, felszereltségi, pontossági, terminológiai, jogi /előírások/ és személyi kérdéseket.

A munkafolyamat értékelése, ésszerűsítése, újra tervezése megköveteli a folyamatok és műveleteik előzetes megfigyelését, illetve meghatározását. A füzet bemutatja az ehhez szolgáló kisérőlapos, ön-fényképezéses és interjús felvételi módszereket, azok előnyeit, hátrányait, szemléltető ábrákkal illusztrálva. Példaként ismerteti egy könyvtári címleíró csoport munkájának felvételét. A felvétel alapján és azt követően a szervező következő feladata a kiértékelés. Ennek során felvetett kérdések megválaszolásával tűnik ki, hogy az eddigi folyamatban vagy műveletben követett gyakorlat megfelelő volt-e, azon módosítani kell-e, vagy a folyamatot teljes egészében meg kell változtatni, illetve meg kell tervezni. A füzet bemutatja az ún. "pont-pipa" módszert, megemlítve az ennél egzaktabb matematikai elemzés különböző mátrix- vagy gráf-elméleti modelljeit is.

A folyamatok elemzése és értékelése után, a szervezési munka következő fázisa a tervezés, amely azonban csak a feltételek, célkitűzések, lehetőségek, standardok, kapacitások stb. ismeretében lehet sikeres. A tervnek magában kell foglalnia az ellenőrzés, a továbbfejlesztés lehetőségeit, korlátait is.

A tervkészítés ábrázolás nélkül nem oldható meg. Ennek hagyományos módja az ún. vonalas tervkészítés, amely azonban nem ad kielégítő választ a sorrendi és időbeli kérdésekre. A szerző ismerteti az ún. hálótervezés alapelveit a kritikus ut definícióját és meghatározását. Külön fejezetben példával is illusztrálva ismerkedünk meg egy számítási módszerrel, amely a kritikus úthoz és a tartalékidőkhöz való gazdálkodáshoz vezet. Ehhez a feladathoz azonban már programokkal rendelkező számítógépet kell igénybevenni.

A tervezés lezárását végső aktusként, az új rendszer bevezetése, majd működésének ellenőrzése követi. A régi és új rendszer összevetését, párhuzamos futtatásának szükségességét és lehetőségeit, a régi rendszer felszámolásának időpontját tárgyalva, a szerző a cél megközelítéséhez szükséges hasznos tanácsokkal zárja a fejezetét és mintegy a tananyagot is.

A harmadik fő fejezet /függelék/ tulajdonképpen segédlet a korábbiakban felhasznált matematikai apparátus megértéséhez. Természetesen csak elemi szintű tárgyalásokba bocsátkozhat, feltárva a mátrix-algebra elemeit, definícióit, a mátrixok fajtáit és a mátrixokkal végezhető műveleteket. Ilyen fokon ismerhető meg a pontok /csu-csok/ és görbék /élek/ halmazát tartalmazó gráf, a gráf-elmélet fogalmai, definícióit, a gráfban található utak és távolságok, ezek értékei, a gráfok mátrixban való kifejezésének módjai.

A füzet végül 16 tételes bibliográfiával zárul, azok részére, akik a rendszerek elméletével, a szervezéssel és tervezéssel, ezek matematikai módszereivel bővebben kívánnak foglalkozni.

/Hegyi Nándor/

FOLYÓIRATCIKK REFERÁTUMOK

36/72

001.4:659.2

Néhány informatikai szakkifejezésről. /O nekotoruh terminah informatiki./ - POLJUSKIN, V.A. = Naucsno-Tehnicsseszkaja Informacija. 1.Szerija, 9.sz. 1971. p.5-7.

Noha az utóbbi időben jóval szilárdabbá és egységesebbé vált az informatika terminológiája, még mindig szép számmal fordulnak elő hibásan vagy többértelműen használt szakkifejezések. Ennek okai a következők: lévén az informatika fiatal tudományág, mindmáig gyakran kölcsönöz szakkifejezéseket a pongyolább köznyelvből és a vele szoros kapcsolatban álló szakterületektől /nyomdaipar, számítástechnika stb./.

A Referativnij Zsurnal Informatika sorozatának 1966-1970. évi köteteiből számos kárhóztatható szakkifejezés gyűjthető ki. Közülük mindenekelőtt az alábbiak használatát kellene kiküszöbölni:

"Információs dokumentumok" /Informacionnye dokumenty/. A kifejezés tautológia, hisz nincs "nem-információs" dokumentum. Inkább írjuk meg konkrétan, milyen dokumentumokról van szó, referáló kiadványokról-e vagy bibliográfiákról. Ha mindenképpen általánosan kell fogalmaznunk, akkor inkább írjunk "tájékoztatási kiadványok"-at /a magyar terminológiában ezzel semmiképpen sem értenénk egyet; inkább "tájékoztatási kiadványok", vagy "tájékoztatási szolgáltatások" kifejezést; esetleg - a külföldi terminológiát átültetve - "információs termékek"-et, bár az utóbbi kifejezés alapos vizsgálatra szorul. Ugyanigy tautológia az "információs közlemény" /Informacionnoe szobscsenie/ is.

"Primer és szekunder információ" /Pervicsnaja i vtoricsnaja informacija/. Míg primer és szekunder, sőt terciér dokumentumokról jogos beszélni, hisz az eldönthető, hogy a dokumentum egy adott jelenség, jelenséges csoport közvetlen tanulmányozása vagy ilyen közvetlen tanulmányozást tükröző dokumentumok alapján jött-e létre, addig a primer és a szekunder információ kifejezés használata nagyon problematikus. Ha az adott információ tartalma hiven tükrözi a valóságot, akkor mindegy, hogy primer-e vagy szekunder. Mindenesetre e szóhasználatot jó lenne alaposan megvitatni. Maga az "információ" kifejezés is túlzott megterhelésnek van kitéve. Helyette nagyon gyakran írhatnánk más is, pl. szöveget, dokumentumot, kiadványt stb.

"Tudományos-műszaki információ" /Naucsno-tehnicsseszkaja informacija/. Mindenekelőtt célszerűbb lenne külön-külön tudományos információról és műszaki információról beszélni. Továbbá: ne illessük e szakkifejezéssel magát az ismeretágot. Ha róla van szó, akkor használjuk a tudományos információk elméletét vagy - s ez a jobb - az informatikát. A gyakorlatot se illessük e szakkifejezéssel, mert azt információ /tájékoztatási; szerk.megj./ tevékenységnek vagy információ-

és munkának kell hívni. Különösen csunya a "tudományos-műszaki információ területén" kifejezés. Ha - joggal - mondhatjuk azt, hogy a fizikában, azt is joggal mondhatjuk, hogy az informatikában vagy az információs munkában. További szörnyszülöttek: "a tudományos-műszaki információ rendszere" /helyette ott van az információs rendszer/ "a tudományos-műszaki információk ágazati rendszere" /helyette ott van az ágazati információs rendszer/ stb.

"Osztályozás" /Klaszszifikacija/. Ez alatt hol az osztályozó rendszert, hol az osztályozó munkát értik. Az osztályozást a rendszer jelölésére kellene fenntartani, a tevékenységet nevezzük "osztályozó munkának" /klaszsificirovanie/. *

"A dokumentáris információk feldolgozása és átalakítása" /Obra-
botka i preobrazovanie dokumental'noj informacii/. Itt is a szétvá-
lasztás indokolt, hiszen más a feldolgozás és más az átalakítás.

"Az információk válogatott szétosztása" /Izbiratel'noe raszpre-
delenie informacii/. E kifejezésnél az a baj, hogy a szétosztásban
eleve benne van valamiféle válogatási szempont. Elég lenne az infor-
mációk szétosztása, de ha nagyon pontosak akarunk lenni: az infor-
mációk válogató szétosztása /a hazai terminus: szelektív információ-
szolgáltatás vagy témafigyelés/.

"Lyukkártyák kódolása" /Kodirovanie perfokart/. A valóságban
nem a lyukkártyákat kódoljuk, hanem az adatokat. A lyukkártyákat csak
lyukasztani, válogatni stb. lehet.

A tudományos terminológia egyértelmű tartalmat követel. Ehhez
terminológiai szótárak kellene. Szükség van a szerzők ilyen irányu
nevelésére is. Ebben nagy szerepet kell vállalniuk a kiadóknak és a
szerkesztőségeknek. Sok szak kifejezés csak akkor válhat egyértelművé,
ha a mögötte meghúzódó tartalmat kutatások és viták tisztázzák. Külö-
nösen fontos, hogy a hivatalos dokumentumok - jogszabályok, utmutatók
stb. - szóhasználatát kifogástalan legyen, ui. egy-egy ilyen dokumen-
tum szükségképpen "divatot" csinál a szóhasználatban.

/Futala Tibor/

37/72

A csehszlovák tájékoztatási dolgozók 1971. szeptember 1-2-1 po-
zsonyi III. országos konferenciája. /Rezoluce III. celostatni konfe-
rence čs. informačních pracovníků, konané ve dnech 1. a 2. září 1971
v Bratislavě. Program státu informační politiky v páte pátiletce./
- BASL, Z. = Československá informatika, 13.k. 10.sz. 1971. p.1-3.
és 5-13.

A csehszlovák tájékoztatási dolgozók 1971. szeptember 1-2-án Po-
zsonyban tartott III. országos konferenciája megállapította, hogy

* /Magyarul célszerűbb ebben az összefüggésben osztályozó rendszerről, illetve
osztályozásról - tevékenység - beszélni; szerk. megj./

a könyvtári-informatikai tárgyú kutatási főfeladatot az előző tervidőszakban alapjában sikeresen befejezték ugyan, de nem alakult ki a további fejlődés egységes, részletesen kidolgozott és a lehetőségeket feltáró koncepciója. Így az ötödik ötéves terv állami információs politikájának a legutóbbi, azaz a harmadik programváltozata is csak elodázza az olyan problémák megoldását, mint pl. a kutatások koordinálatlansága, feleslegesen végzett párhuzamos munkák, elaprózottság, a továbblépéssel kapcsolatos elvi és szemléleti ellentétek stb.;

a szakirodalmi tájékoztatási rendszer állami és módszertani irányításának színvonala sok kívánnivalót hagy maga után, aminek egyenes következménye a mindmáig meglévő sok átfedés és "fehér folt".

Ezeket a hiányosságokat csak a centralizált és a decentralizált irányítás szükséges egysúlyának biztosítása esetén lehet megszüntetni. Erre annál is inkább szükség van, mivel a szociális-gazdasági, valamint a tervezési-irányítási információk mellett a 73/1971. és a 155/1971.sz. kormányhatározat a szakirodalmi információkat az állami tájékoztatási rendszer harmadik, egyenrangú összetevőjeként jelölte meg.

A konferencia a referátum és a viták meghallgatása után a Csehszlovák Kommunista Párt XIV. kongresszusának határozataival összhangban a következő határozatokat hozta:

minden erőt a szakirodalmi tájékoztatás integrált csehszlovákiai rendszerének megvalósítására kell összpontosítani, s eközben tekintetbe kell venni az ország egyéb tájékoztató rendszereihez, illetve a nemzetközi tájékoztató rendszerekhez való kapcsolódás szükségességét;

a szakirodalmi tájékoztatás rendszerét tekintve, el kell mélyíteni és hatékonyabbá kell tenni a két- és többoldalú együttműködést a KGST országokkal;

záros határidőn belül ki kell dolgozni a szakirodalmi tájékoztatási rendszer továbbfejlesztésének és irányításának országos koncepcióját, amelyen belül kiemelt feladatnak kell tekinteni egy a korábbi problémákat megoldó könyvtári-tájékoztatási törvény tervezetének kidolgozását;

a szakirodalmi tájékoztatásban érvényesíteni kell a tárcák változásainak alá nem vetett ágazati-ismeretági elvet, és ennek az elvnek megvalósulásával párhuzamosan véglegesíteni kell az állami információs politikát szolgáló ötéves programot is;

korszerűsíteni kell a szakirodalmi tájékoztatás technikai berendezéseit.

/Futala Tibor/

38/72

002:659.2:681.3.04

Az informatika és a dokumentáció. /L'informatique et la recherche documentaire./ - PEETERS, E. = Cahiers de la Documentation, 25.k. 1.sz. 1971. p.12-22.

A dokumentáció terén automatizálni lehet

a/ lényegében ügyviteli jellegű folyamatokat /katalógusok szerkesztése, periodikumok kezelése, kölcsönző szolgálat, szerzeményezés adminisztrálása/;

b/ az inkább tudományos jellegű, szorosabb értelemben vett információkeresést. Ez utóbbira főleg az iparral és a kutatóintézetekkel kapcsolatban működő dokumentációs központokban van szükség.

A cikk először részletesen ismerteti az Egyetemes Tizedes Osztályozás kialakulásának, alkalmazásának történetét és a vele kapcsolatban jelenleg felmerült nehézségeket. Szerinte gépesített rendszerben az ETO-t alkalmazva gyakrabban merülnek fel tévedések, mint a természetes nyelvek és a tezaurusok alkalmazásakor. Szerepük jelentőségével kapcsolatban rámutat az indexelést végző személyek szerepére is. Megemlíti, hogy a számítógép teljes dokumentumok memorizálására is képes, de ez csak nagyon ritka esetekben indokolt, mint pl. törvények, rendeletek, igazságszolgáltatási iratok esetében. Vizsgálja a cikk a számítógép beszerzésének indokoltságát is, megállapítja, hogy ilyen berendezés foglalkoztatása még nagyobb vállalatoknál, vagy nemzetközi szervezeteknél sem haladja meg a napi egy-két órát. Az ideális rendszer egy mini-adatfeldolgozó gép és a mikrofilm vagy mikrokártya kombinációja. A tájékoztatási anyag nagy tömege önmagában nem indokolja a számítógép alkalmazását, ezt mindenekelőtt az átutási idő csökkentése kívánja meg. A dokumentumok volumenének jelentős csökkentését érhetjük el számos modern mikrofilmes eljárással.

/Moravek László/

39/72

002:513.5:681.3:621.3

Automatikus elektrotechnikai információkereső rendszer bevezetésének tapasztalatai. /Opüt otladki tehnologii avtomatizirovannoj ipso po elektrotehnike./ - MALININ, Sz.G. - CSERNJAVSZKIJ, V.Sz. - SNEERSZON, A.Z. = Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, Szerija 2. 1.sz. 1971. p.21-25.

Az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Kutató Intézet Műszaki Tudományos Tájékoztatási Osztálya /Otdelenie po naucsno-tehnicseszkaj informacii Vseszjojuznogo naucsno-iszsledovatel'szkogo insztituta

elektromechanikai, VNIEM/ keretében működő elektrotechnikai információs központ évente kb. 50 000 - 100 000 dokumentum automatikus indexelését végzi el az "Üres - nem üres - 2" rendszer segítségével, MINSZK-22 számítógépen.

Az információs központ szervezeti kialakítása során a következő csoportokat hozták létre:

1. a gépi munkákat végző műszaki csoport;
2. indexelő csoport, melynek feladata az automatikus indexelés eredményeinek ellenőrzése és a gépi szótárak folyamatos javítása
3. információkeresési csoport;
4. fejlesztési csoport;
5. a munka összehangolását és irányítását végző diszpécser-szolgálat.

Az indexelés munkafolyamata az alábbi lépésekből épül fel:

1. a dokumentum előkészítése, indexeléshez;
2. a dokumentum elsődleges indexelése automatikusan, számítógép segítségével;
3. az elsődleges indexelés ellenőrzése és a javítások előkészítése;
4. a javítások elvégzettetése az elsődleges indexelés eredményén /másodlagos indexelés/, és az információkereséskor felhasználható ismérvek átírása mágnesszalagra.

Végleges formájában a munkafolyamat összesen 21 műveletből áll, amely közül 10 ellenőrzési tevékenység.

A szervezés során a tevékenységek sorrendjének megállapítása után meghatározták az egyes műveletek közötti időintervallumot, az egyszerre feldolgozandó dokumentummennyiséget és az egy dokumentum feldolgozására jutó időt.

A munkafolyamat ilyen szervezésével sikerült elérni, hogy hetente kb. 1000-2000 dokumentumot tudnak feldolgozni, s jelenleg egy dokumentumra kb. 50-60 s gépidő jut. /A rendszer bevezetésekor 2,7 percet igényelt egy dokumentum feldolgozása, ez az érték azonban az idők során a begyakorlás következtében lecsökkent a fent említett értékre./

/Ferenczy Tamásné/

40/72

659.21:681.3.06 TEXTPAC

TEXTPAC 360: szabad szöveggel dolgozó szelektív tájékoztató és retrospektív kereső rendszer. /TEXTPAC. Current information selection and retrospectiv searching using normal text searching: TEXTPAC 360./ - TRAVES-TAYLOR, S. = Australian Special Libraries News, 4.k. 4.sz. 1971.jul. p.52-54.

A TEXTPAC programrendszert az IBM Műszaki Tájékoztatási Központja részére dolgozták ki.

Az IBM információ- és adattárában jelenleg 100 000 IBM dokumentum, 30 000 nem az IBM-től származó, nehezen hozzáférhető dokumentum található, 130 szak- és kereskedelmi folyóirat figyelésével kigyűjtött cikkek ezreivel együtt. Ebből az anyagból a TEXTPAC rendszer alkalmazásával közel 150 000 belső érdeklődésre adtak választ 5 év alatt.

A rendszerben a feldolgozott szakirodalmi anyaggal állandóan egészítik az adatbankot, meghatározott profillal folyamatos témafigyelést végeznek, retrospektív irodalomkutatót hajtanak végre és tájékoztatósi nyomtatványokat állítanak elő.

A szolgáltatások alapja a referátumok teljes szövegének eredeti formában történő tárolása és keresése. A keresés végbe mehet szógyökök, egyes szavak, szinonimák, több szóból álló kifejezések és teljes mondatok szerint, BOOLE algebrai kombinációit is beleértve. A record tartalmazza a forrás, a titkosság megjelölését, a léltári számot, a szerző nevét, címet, referátumot, valamint szakkategóriákat is.

A keresés eredményes, ha

a recordban vagy annak egy részében /pl. a címben/ a kérdésben megadott kifejezéssel egyező kifejezés van;

a megadott szavak a kérdésben meghatározott elrendezésben fordulnak elő;

a megadott szavak ugyanabban a mondatban előfordulnak.

A rendszer egyszerre 200 különböző kérdéssel képes retrospektív irodalomkutatót végrehajtani. Gyakorlatban napi 45 kérdésre válaszolnak, válaszonként mintegy 38 oldalas, a referátumokat is tartalmazó bulletint adnak.

A memóriában tárolt profilok alapján megy végbe a szelektív tájékoztatás. A megadott témák figyelésével nyújtott szolgáltatás 1969-ben a felhasználók 80%-os megelégedésével zárult. Egy-egy felhasználó 24 000 új dokumentumból átlagosan 500-at kapott válaszul a kérdésére és a fentiek szerint ezek közül 400-at tartott relevánsnak.

A figyelés eredményét perforált, két részre téphető kártyán közlik. Az egyikén van az információ /bibliográfiai hivatkozás és a referátum/, a másik részén a felhasználónak előre nyomtatott kérdéseket kell megválaszolnia.

A válaszlehetőségek:

a referátum érdekes volt, de az eredetire nincs szükségem;

kérek mikrofilmlap másolatot;

kérek nagyított másolatot /ebben az esetben indoklás szükséges/;

a referátum nem releváns.

A TEXTPAC rendszer előállíthat bulletint /a record teljes szövege jelenik meg nyomtatásban/ és indexeket is.

A programrendszert az IBM felszabadította és kereskedelmi forgalomba bocsátotta.

/Schiff Ervin/

